

Opinie o dopuszczalności aborcji

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Mniej więcej dwóch na pięciu badanych (38%) uważa, że życie ludzkie powinno być chronione od poczęcia do naturalnej śmierci, i jednocześnie nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobieta powinna mieć prawo do aborcji „na życzenie” (postawa *pro-life*). Przeciwną opinię – zgodnie z którą kobieta powinna móc przerwać ciążę w pierwszych tygodniach, jeżeli tego chce, a życie ludzkie nie zawsze powinno być chronione (postawa *pro-choice*) – prezentuje mniej niż co piąty badany (18%). Wśród kobiet w wieku od 18 do 49 lat postawę *pro-life* reprezentuje 45%, a co piątej (22%) bliżej jest do postawy *pro-choice*.

- ▶ Przekonanie, że kobieta powinna mieć możliwość przerwania ciąży w sytuacji, w której zagraża ona jej życiu lub zdrowiu albo poczęcie nastąpiło w wyniku gwałtu lub kazirodztwa, jest wyrażane powszechnie (odpowiednio 80%, 71% i 73%). Ponad połowa badanych (53%) dopuszcza też legalność przeprowadzenia aborcji, jeżeli wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone. Większość badanych sprzeciwia się dopuszczalności aborcji z powodu sytuacji materialnej (75%) lub osobistej (75%) albo niechęci do posiadania dzieci (76%).

- ▶ Ponad połowa badanych (52%) akceptuje tylko niektóre z okoliczności uprawniających obecnie do aborcji. W tej grupie jedynie mniej więcej co ósmy (13%) skłania się ku opinii, że przerwanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone.

W debacie publicznej problem aborcji, postrzegany w kategoriach opozycji dwóch fundamentalnych wartości – prawa do życia i wolności wyboru, od lat jest przedmiotem kontrowersji. Choć realnie kwestia ta dotyczy bezpośrednio części społeczeństwa, należy do tematów szczególnie poruszających Polaków.

Różne aspekty związane z przerywaniem ciąży są tematem naszych badań od początku lat dziewięćdziesiątych. W marcowym sondażu¹ badaliśmy postawy wobec aborcji oraz pytaliśmy respondentów o dopuszczalność przerywania ciąży w różnych okolicznościach.

ABORCYJNY DYLEMAT: MIĘDZY OCHRONĄ ŻYCIA A WOLNOŚCIĄ WYBORU

Poszanowanie dla ludzkiego życia oraz wolność wyboru należą do fundamentalnych wartości uznawanych w kulturze naszego kontynentu. Decyzja o przerwaniu ciąży interpretowana w perspektywie aksjologicznej stanowi dylemat między realizacją jednej lub drugiej z tych wartości.

Dwie trzecie badanych (66%) zgadza się z opinią, że „zawsze i niezależnie od okoliczności, ludzkie życie powinno być chronione od poczęcia do naturalnej śmierci”. Nie zgadza się z tym stwierdzeniem 28%, a mniej więcej co siedemnasty badany (6%) nie ma w tej sprawie zdania.

Tabela 1

Czy Pana(i) zdaniem, mają rację ludzie, którzy mówią, że zawsze i niezależnie od okoliczności, ludzkie życie powinno być chronione od poczęcia do naturalnej śmierci?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IX/X 2007*		III 2011**		III 2016	
	w procentach					
Zdecydowanie tak	33	71	55	86	35	66
Raczej tak	38		31		31	
Raczej nie	14	19	7	9	20	28
Zdecydowanie nie	5		2		8	
Trudno powiedzieć	10	10	5	5	6	6

* Badanie CMJPII pt. „Wartości Polaków a dziedzictwo Jana Pawła II” z IX/X 2007 roku (realizacja terenowa: TNS OBOP)

** Badanie CMJPII i CBOS z marca 2011 roku

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (310) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 marca 2016 roku na liczącej 1034 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

W porównaniu z marcem 2011 roku, kiedy po raz ostatni pytaliśmy o tę kwestię, zmniejszył się odsetek badanych zgadzających się z tym stwierdzeniem (spadek o 20 punktów procentowych), wzrósł natomiast odsetek tych, którzy dostrzegają okoliczności upoważniające do odrzucenia tego stanowiska (wzrost o 20 punktów).

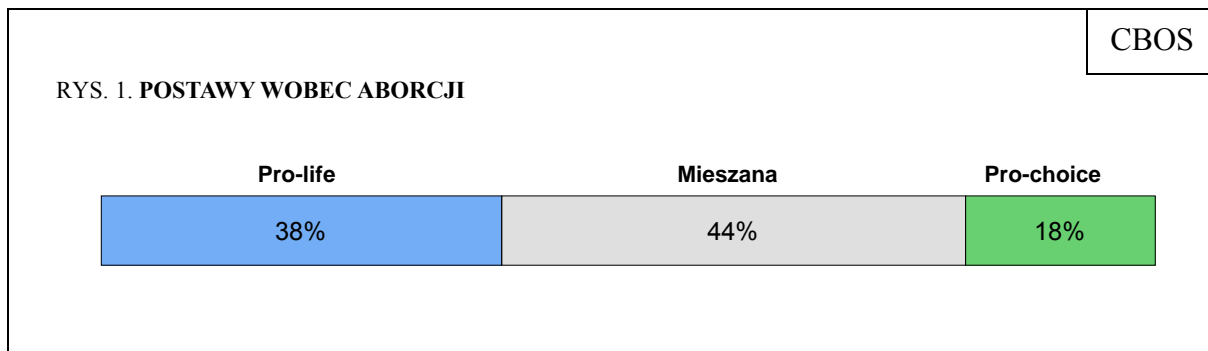
Mimo że w porównaniu z 2011 rokiem zmniejszył się odsetek badanych opowiadających się za całkowitą ochroną życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci, nie zwiększyła się akceptacja dla aborcji „na życzenie” w pierwszych tygodniach ciąży. Obecnie zgodę na jej dopuszczalność wyraża 42% ankietowanych, a 47% jest temu przeciwne. W porównaniu z poprzednim pomiarem odsetek zwolenników aborcji „na życzenie” jest o 6 punktów procentowych mniejszy, o 4 punkty zwiększył się natomiast odsetek badanych opowiadających się przeciwko temu rozwiązaniu.

Tabela 2

W jakim stopniu zgadza się Pan(i) lub nie zgadza ze stwierdzeniem, że kobieta – jeśli tak zdecyduje – powinna mieć prawo do aborcji w pierwszych tygodniach ciąży?	Wskazania respondentów według terminów badań															
	VI 1997		X 2002		I 2005		XI 2006		IX 2007		VI 2010		VIII 2011		III 2016	
	w procentach															
Zdecydowanie się zgadzam	35	65	31	54	32	57	18	44	22	50	15	44	21	48	16	42
Raczej się zgadzam	30		23		25		26		28		29		27		26	
Raczej się nie zgadzam	16	30	13	32	15	36	21	44	22	40	24	47	20	43	25	47
Zdecydowanie się nie zgadzam	14		19		21		23		18		23		23		22	
Trudno powiedzieć	5	5	14	14	7	7	12	12	10	10	9	9	9	9	11	11

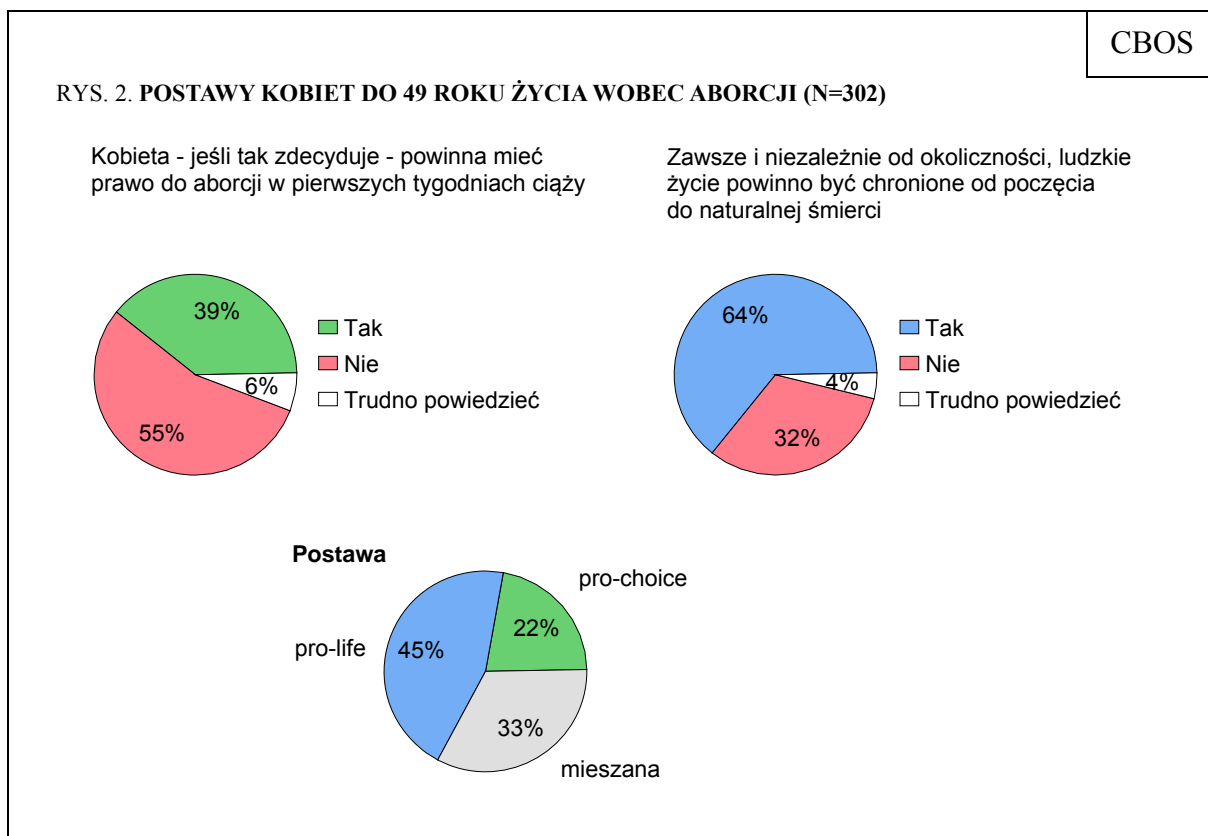
Zestawienie odpowiedzi na dwa powyższe pytania pozwala na wyodrębnienie dwóch postaw, które można określić terminami *pro-choice* oraz *pro-life*. Na potrzeby typologii przyjęliśmy, że do pierwszej grupy zaliczają się respondenci, którzy przyznają kobietom prawo do przerwania ciąży w pierwszych tygodniach jej trwania, jeśli tylko tego chcą, i jednocześnie nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że życie ludzkie powinno być chronione od poczęcia do naturalnej śmierci. W drugiej grupie znajdują się natomiast ci, którzy sprzeciwiają się aborcji „na życzenie” i jednocześnie opowiadają się za pełną ochroną życia.

Zgodnie z tą typologią, postawę *pro-life* prezentuje mniej więcej dwóch na pięciu badanych (38%), a postawę *pro-choice* prawie dwukrotnie mniej (18%).

Kobiety w wieku rozrodczym częściej niż pozostali badani sprzeciwiają się aborcji „na życzenie” (55%). Jednocześnie są bardziej skłonne do niuansowania kwestii ochrony życia – częściej negują twierdzenie, że powinno być ono chronione zawsze i niezależnie od okoliczności (32%).

Respondentki w wieku do 49 roku życia mają bardziej wyrobione zdanie na temat aborcji. Jest wśród nich zarówno więcej tych, którym bliżej do nurtu *pro-life* (45%), jak i prezentujących postawę *pro-choice* (22%).

KIEDY ABORCJA POWINNA BYĆ LEGALNA?

Opinie dotyczące kwestii, w jakich sytuacjach aborcja powinna być dozwolona, są na ogół zbieżne z obowiązującym prawodawstwem w tym zakresie. Przekonanie o tym, że kobieta powinna mieć możliwość przerwania ciąży, gdy zagraża ona jej życiu lub zdrowiu albo gdy poczęcie nastąpiło w wyniku gwałtu lub kazirodztwa, jest wyrażane powszechnie (odpowiednio 80%, 71% i 73%).

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
	w procentach				
– zagrożone jest życie matki	48	32	6	5	9
– zagrożone jest zdrowie matki	34	37	12	6	11
– ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa	46	27	10	6	11
– wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone	24	29	20	10	17
– kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej	6	8	39	36	11
– kobieta jest w trudnej sytuacji osobistej	5	8	34	41	12
– kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	4	9	22	54	11

Na tle pozostałych okoliczności, w których aborcja jest dopuszczona przez prawo, najrzadziej wyrażane jest przyzwolenie na przerwanie ciąży z powodu uszkodzenia płodu. Niemniej jednak również w takich okolicznościach ponad połowa (53%) respondentów uznaje aborcję za dopuszczalną (przeciwnego zdania jest 30% badanych).

Zła sytuacja materialna lub osobista czy też niechęć do posiadania dzieci, zdaniem większości respondentów, nie powinny dawać możliwości legalnego przerwania ciąży. Sprzeciw wobec dopuszczenia aborcji w tych przypadkach deklaruje trzech na czterech badanych (odpowiednio 75%, 75% i 76%).

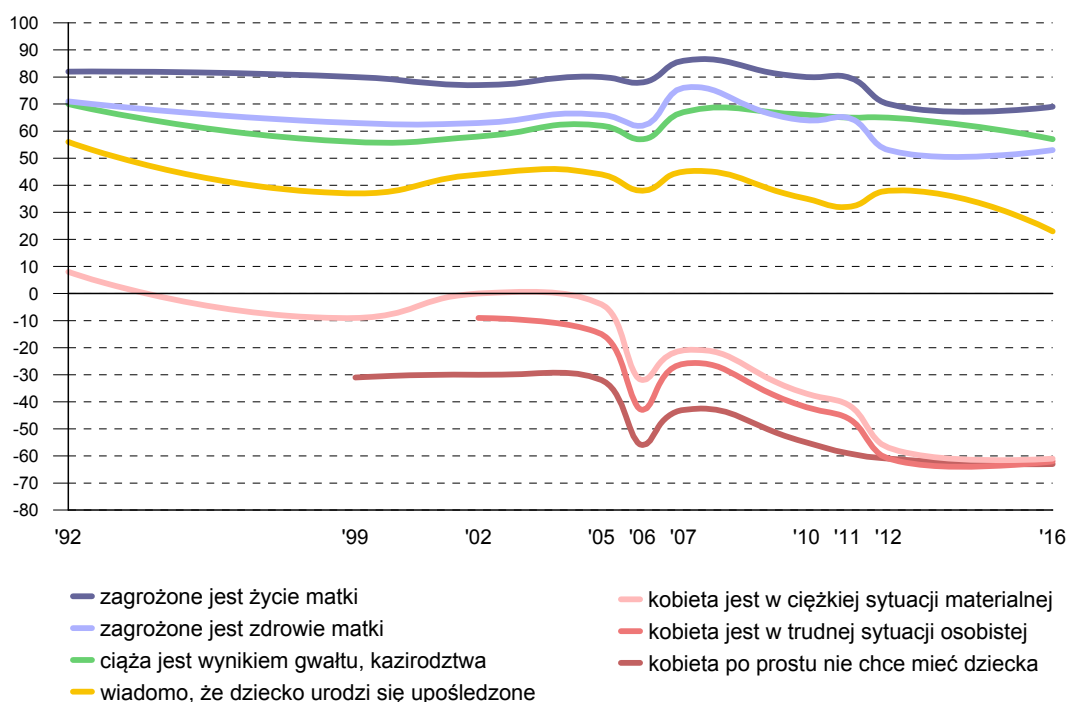
Należy zwrócić uwagę, że deklaracje skrajne, opowiadające się jednoznacznie za legalnością aborcji w każdym z omawianych przypadków, jak i te w zasadzie jej niedopuszczające, należą do rzadkości. Jedyne 8% ankietowanych wskazało, że aborcja powinna być legalna w każdej z omawianych okoliczności, a 6% uważa, że nie powinna być dopuszczalna w żadnym przypadku.

Tabela 4

Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:	Odpowiedzi respondentów według terminów badań*																			
	III 1992		VI 1999		X 2002		I 2005		XI 2006		IX 2007		VI 2010		VIII 2011		XI 2012		III 2016	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach																			
– zagrożone jest życie matki	88	6	86	6	85	8	88	8	86	8	91	5	87	7	87	7	81	11	80	11
– zagrożone jest zdrowie matki	82	11	77	14	77	14	80	14	77	15	85	9	78	14	79	14	71	18	71	18
– ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa	80	10	72	16	73	15	77	15	73	16	79	12	78	12	78	13	78	13	73	16
– wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone	71	15	61	24	65	21	66	22	62	24	66	21	60	25	59	27	61	23	53	30
– kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej	47	39	38	47	44	44	42	46	27	59	34	55	26	63	24	65	16	73	14	75
– kobieta jest w trudnej sytuacji osobistej	-	-	-	-	38	47	36	51	21	64	30	56	23	65	21	67	13	74	13	75
– kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	-	-	27	58	28	58	28	60	16	72	23	66	18	73	16	75	14	75	13	76

* Zsumowano odpowiedzi twierdzące („zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz przeczące („raczej nie” i „zdecydowanie nie”). Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

RYS. 3. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY PRZERYWANIE CIĄŻY POWINNO BYĆ DOPUSZCZALNE PRZEZ PRAWO, GDY*:

* Różnica między sumą odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”, a sumą odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”. Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Ogólnie rzecz biorąc, akceptacja dla dopuszczalność aborcji w okolicznościach nieprzewidzianych w ustawie w kolejnych latach zmniejszała się. Jednocześnie dwa ostatnie pomiary pozwalają zauważyć, że opinia społeczna nie różnicuje już tak jak w poprzednich latach okoliczności, które nie uprawniają do przerywania ciąży legalnie. Odsetki badanych negujących prawo kobiety do zgodnej z prawem aborcji w przypadku, gdy nie chce dziecka lub jest w trudnej sytuacji materialnej czy osobistej, są obecnie w zasadzie takie same.

Od roku 2007 zmniejsza się również przyzwolenie na dokonywanie aborcji w sytuacjach, gdy zachodzą przewidziane w ustawie okoliczności, jednak dynamika tych zmian jest mniejsza.

Tabela 5

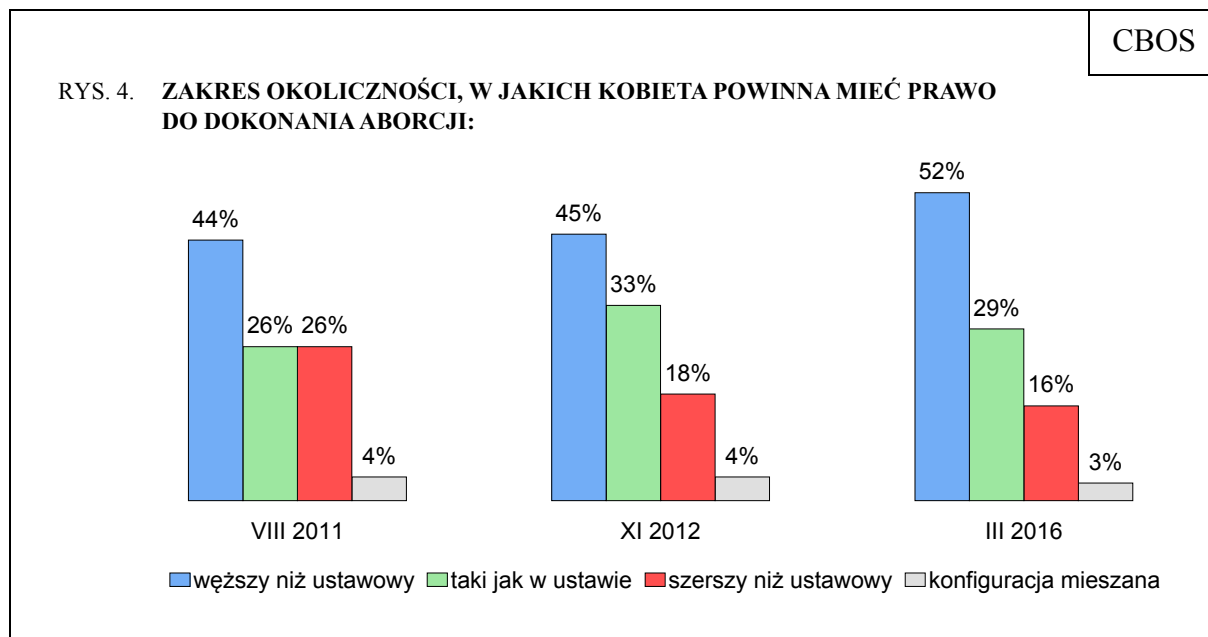
Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:	Odpowiedzi kobiet do 49 roku życia* (N=302)
	w procentach
– zagrożone jest życie matki	81
– zagrożone jest zdrowie matki	70
– ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa	78
– wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone	52
– kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej	15
– kobieta jest w trudnej sytuacji osobistej	12
– kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	14

* Zsumowano odpowiedzi twierdzące („zdecydowanie tak” i „raczej tak”)

Co szczególnie istotne, opinie dotyczące dopuszczalności aborcji w różnych okolicznościach wśród kobiet w wieku rozrodczym, a więc w grupie, której tematyka ta dotyczy najbardziej bezpośrednio, nie różnią się w zasadzie od opinii ogółu populacji.

Odpowiedzi ogółu badanych na pytania dotyczące dopuszczalności przerywania ciąży w różnych sytuacjach, zarówno tych przewidzianych w obowiązującej ustawie, jak i tych, które obecnie nie uprawniają do legalnej aborcji, są zróżnicowane. Część badanych dopuszcza przerwanie ciąży tylko w przypadkach przewidzianych przez prawo, część wskazuje również inne okoliczności, w których aborcja powinna być legalna, inni z kolei uznają obecne spectrum możliwości za zbyt szerokie. Pewna grupa deklaruje, że nie ma zdania lub jest przeciwna aborcji w okolicznościach, w których zezwala na to ustawa, jednocześnie opowiadając się za legalizacją usuwania ciąży w co najmniej jednej sytuacji nieuprawniającej obecnie do aborcji. Na tej podstawie wyodrębniliśmy cztery kategorie respondentów: 1) dopuszczających aborcję w węższym zakresie, niż obecnie zezwala na to prawo; 2) dopuszczających przerwanie ciąży, jeżeli znajdą okoliczności ustawowe; 3) dopuszczających aborcję w szerszym zakresie niż obecnie; 4) udzielających odpowiedzi mieszanych.

Podobnie jak w dwóch poprzednich pomiarach, respondenci najczęściej opowiadają się za zawężeniem spectrum okoliczności, w których prawo dopuszczałoby wykonanie aborcji. Obecnie taką postawę prezentuje co drugi badany (wzrost o 7 punktów procentowych w porównaniu z listopadem 2012 roku). Nieznacznie rzadziej niż w 2012 roku badani wskazują tylko na sytuacje objęte zapisami ustawy (29%, spadek o 4 punkty) lub też wymieniają dodatkowe okoliczności oprócz ustawowych (16%, spadek o 2 punkty).

* Połączone odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”

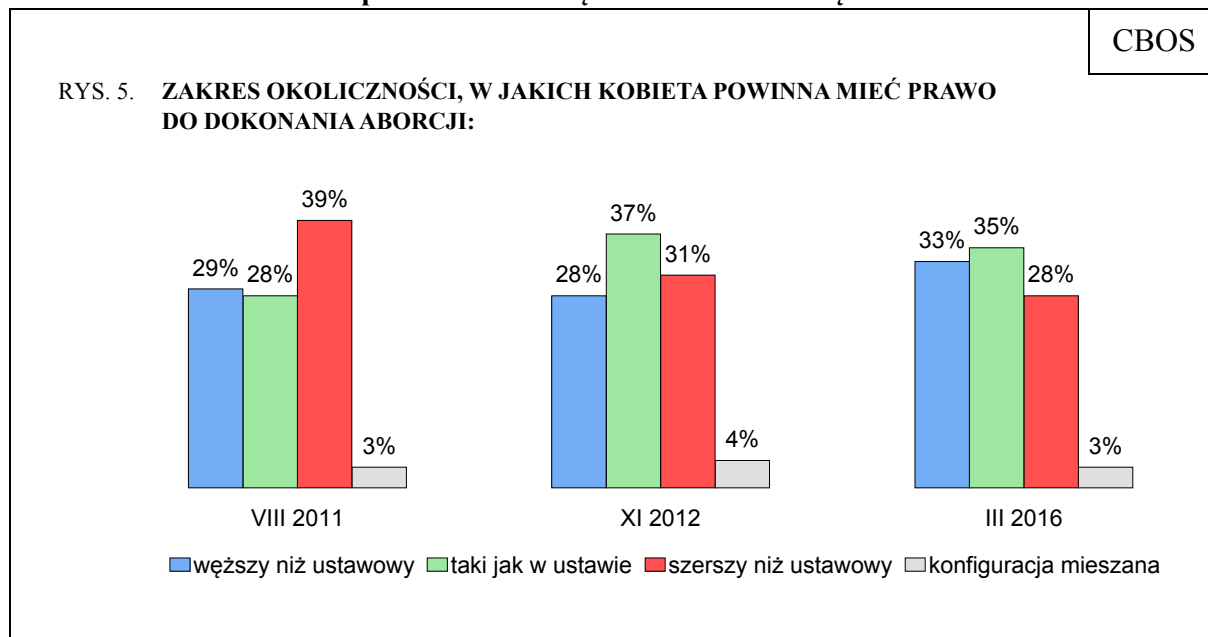
Postawy wobec aborcji w grupie kobiet do 49 roku życia nie różnią się w zasadzie od opinii wyrażanych przez ogół badanej populacji.

Tabela 6

Zakres okoliczności, w jakich kobieta powinna mieć prawo do dokonania aborcji:	Odpowiedzi kobiet do 49 roku życia (N=302)
	w procentach
– węższy niż ustawowy (w tym całkowity zakaz)	51
– taki jak w ustawie	30
– szerszy niż ustawowy	16
– konfiguracja mieszana	3

Gdyby odpowiedzi niezdecydowanych („trudno powiedzieć”) potraktować jako przyzwolenie na aborcję, przyjmując, że nie oznaczają one całkowitej negacji, lecz postawę ambiwalentną, a więc częściowe przyznanie racji lub uznanie jej w niektórych przypadkach, otrzymamy bardziej liberalny i mniej jednoznaczny obraz. Z tej perspektywy można uznać, że blisko co trzeci badany uważa, iż aborcja powinna być legalna tylko w przypadkach opisanych w ustawie, lub wymienia węższe spectrum okoliczności (odpowiednio 35% i 33%), a mniej niż co trzeci (28%) jest zdania, że legalna aborcja powinna być dopuszczalna w jeszcze innych przypadkach.

Odpowiedzi twierdzące i ambiwalentne łącznie

* Połączone odpowiedzi „zdecydowanie tak”, „raczej tak” i „trudno powiedzieć”

Okazuje się, że zapisy obecnej ustawy są częściej akceptowane przez badanych prezentujących postawę *pro-choice*, niż *pro-life*. Mniej więcej co drugi respondent w tej grupie wskazuje, że aborcja powinna być dozwolona w większej liczbie przypadków niż obecnie (52%), jednak znacząca część wymienia jedynie okoliczności obecnie uwzględniane przez prawo (34%). Wśród ankietowanych, którym bliższa jest postawa *pro-life*, mniej więcej ośmiu na dziesięciu jest za zaostrzeniem przepisów aborcyjnych (78%), a co piąty opowiada się za rozwiązaniami uwzględnionymi w obowiązującej ustawie (20%).

Tabela 7

Zakres okoliczności, w jakich kobieta powinna mieć prawo do dokonania aborcji:	Postawa wobec aborcji		
	<i>pro-choice</i>	<i>pro-life</i>	pozostali
	(N=188)	(N=394)	(N=451)
	w procentach		
– węższy niż ustawowy (w tym całkowity zakaz)	10	78	46
– taki jak w ustawie	34	20	36
– szerszy niż ustawowy	52	1	14
– konfiguracja mieszana	4	1	4

W grupie ankietowanych prezentujących postawę, zgodnie z którą zakres okoliczności, w jakich kobieta ma prawo do legalnej aborcji, powinien być węższy niż obecnie dopuszczony przez prawo, najmniej akceptowana jest zgoda na przerwanie ciąży

w przypadku uszkodzenia płodu. Tylko 13% badanych z tej grupy uważa, że aborcja powinna być dozwolona, jeżeli wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone.

Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:	Odpowiedzi twierdzące* respondentów wskazujących węższy od obecnie obowiązującego zakres okoliczności, w jakich kobieta powinna mieć prawo do dokonania aborcji (N=529)
	w procentach
– zagrożone jest życie matki	62
– zagrożone jest zdrowie matki	45
– ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa	47
– wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone	13

* Zsumowano odpowiedzi twierdzących („zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

Ankietowani mniej więcej dwukrotnie częściej opowiadają się za całkowitą ochroną życia od narodzin do naturalnej śmierci, niż przyznają kobietom prawo do usunięcia ciąży „na życzenie” w pierwszych tygodniach od poczęcia. Taki rozkład opinii obserwujemy zarówno wśród ogółu badanej populacji, jak również, co szczególnie istotne, w grupie kobiet w wieku rozrodczym.

Obecny stan prawny dopuszczający dokonanie aborcji w określonych przypadkach, postrzegany niekiedy jako tymczasowy kompromis, jest akceptowany przez opinię publiczną. Zdecydowana większość badanych uważa, że kobieta powinna mieć prawo do aborcji w przypadku wystąpienia okoliczności przewidzianych w ustawie: zagrożenia życia lub zdrowia kobiety, poczęcia w wyniku gwałtu lub kazirodztwa czy też wykrycia uszkodzenia płodu. Dopuszczalność aborcji ze względu na szczególną sytuację osobistą, materialną lub gdy kobieta po prostu nie chce mieć dzieci, nie jest społecznie akceptowana.

Szczegółowe analizy ujawniają, że badani częściej są skłonni do zawężenia spectrum przypadków uprawniających do legalnej aborcji, niż do jego rozszerzenia. Największe kontrowersje budzi dopuszczalność przerywania ciąży, gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone.

Opracował
Marcin HERRMANN